

Samospráva sa neriadi sama

Projekt bol podporený Islandom, Lichtenštajnskom a Nórskom prostredníctvom Programu Aktívne občianstvo a inklúzia, ktorý realizuje Nadácia Ekopolis v spolupráci s Nadáciou pre deti Slovenska a SOCIA - nadácia na podporu sociálnych zmien.

Projekt: **Samospráva sa neriadi sama**

Obdobie realizácie: september 2013 – september 2014

Príjemca podpory: Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť (SGI), Bratislava

Financovanie: 43 393,60 € (AOI 90 % = 39 054,24 €)

O inštitúcii

Inštitút SGI vznikol v roku 2001 s cieľom prinášať riešenia pre skvalitnenie procesu alokácie verejných zdrojov na zabezpečenie kvalitných, prístupných, transparentných a efektívnych verejných služieb pre občanov Slovenska. Postupom času sa vyprofiloval na think thank, ktorý vyššie zmienené ciele napĺňa predovšetkým v politikách zamestnanosti, regionálneho školstva a v téme sociálnej inklúzie. Z projektov v oblasti vzdelávania sa SGI venoval napríklad vzdelávaniu žien v oblasti e-zručností s cieľom zvýšenia ich uplatniteľnosti na trhu práce, alebo otázkam multikulturalizmu v slovenskom školstve. Začiatkom roku 2010 SGI vstupuje do novej projektovej oblasti, a to online nástrojov, ktoré napomáhajú zvýšeniu participácie občanov na chode spoločnosti a jej kontrole. Konkrétne prostredníctvom spustenia portálu www.odkazprestarostu.sk a prevzatím záštity nad projektom demagog.sk.

Odkazprestarostu.sk sa v priebehu štyroch rokov stal osvedčeným nástrojom samospráv na komunikáciu so svojimi obyvateľmi. Portál bol spustený vo februári 2010 v Bratislave a v súčasnosti je do projektu zapojených vyše 70 samospráv po celom Slovensku. Prevádzka portálu postupne ukázala, že občanom chýba základné povedomie o fungovaní samospráv na Slovensku. Tento fakt sa stal impulzom pre rozvoj nových aktivít súvisiacich so vzdelávaním verejnosti. Primárnou skupinou sa pre Inštitút v tejto oblasti stali mladí ľudia do 20 rokov. V roku 2012 preto SGI spúšťa pod hlavičkou portálu súťaž pre stredoškolákov Vychytaj problémy svojho mesta. V súčasnosti finišuje jej tretí ročník. Aktivity súvisiace s portálom a súťažou dovedli Inštitút k realizácii projektu Samospráva sa neriadi sama.

O projekte

Projekt Samospráva sa neriadi sama bol prvým veľkým projektom, ktorý sa podarilo implementovať Inštitútu v oblasti občianskeho vzdelávania. SGI má už

niekoľkoročné skúsenosti s realizáciou komplexných projektov, a to v rámci rôznych tém a finančných mechanizmov. Z toho dôvodu sa pri realizácii projektu vychádzalo z predchádzajúcich skúseností a pravidiel, ktoré už boli v SGI nastavené. Aj napriek tejto praxi plánované mesačné finančné reportovanie pre nich znamenalo výzvu. Po spustení projektu a odovzdaní prvých mesačných výkazov a priebežnej správy však takto nastavený systém veľmi ocenili. Priebežné reportovanie dávalo totiž možnosť rýchlo identifikovať chyby pri čerpaní grantu a znižovalo náročnosť jeho záverečného vyúčtovania a to najmä v porovnaní s programami, kde je vyžadovaná jedna záverečná komplexná správa, vrátane finančnej časti. Takto nastavené reportovanie napomáhalo k systematickej práci organizácie a jej profesionalizácii minimálne v oblasti administrovania a finančného manažmentu.

V rámci implementácie Inštitút mierne negatívne vnímal fixnosť rozpočtu, ktorý príliš neumožňoval rýchlo reagovať na zmeny v rámci projektu. Jednalo sa predovšetkým o položky súvisiace s odmeňovaním pracovníkov. Zmena v tomto smere sa hlavne týkala presunu finančných prostriedkov medzi jednotlivými položkami rozpočtu. Náhle personálne zmeny a rôzne formy pracovno-právnych pomerov si vyžadovali následne dodatočné zmeny rozpočtu. Aj preto patrí zo strany Inštitútu veľká vďaka finančnej manažérke Nadácie, za trpezlivosť a pomoc.

Inštitucionálny rozvoj organizácie prostredníctvom projektu vníma SGI predovšetkým v troch oblastiach. V prvom rade realizácia projektu pomohla v budovaní personálnych kapacít, kedy bolo možné na základe akumulovaných zdrojov od rôznych donorov zaistiť minimálne na jeden rok spolupracovníkov v oblasti administrácie, či propagácie, ktorí sa tak mohli systematicky venovať konkrétnym činnostiam na jednotlivých projektoch. Takéto nastavenie SGI pomáha profesionalizovať činnosť a budovať stabilný tím. Ľudia zodpovední za obsah sa zároveň môžu venovať jednotlivým projektovým aktivitám a nesústrediť sa na samotnú administráciu.

Najväčší dopad na inštitucionálny rozvoj SGI mala druhá oblasť projektu, a to budovanie novej siete partnerov. O to viac, že sa jednalo o organizácie, samosprávy, školy a ľudí v regiónoch celého Slovenska. Už počas trvania projektu sa podarilo zapojiť niektorých nových partnerov do ďalších aktivít SGI. V prípade konferencie City fo Citizens, Citizens for City to boli združenia Urbanika a Východné pobrežie, ktoré sa venujú rozvoju verejných priestorov v mestách Prešov a Košice. Na základe systematickej komunikácie s mestom Levice sa podarilo zapojiť túto samosprávu aj do portálu www.odkazprestarostu.sk.

Ako tretiu oblasť rozvoja vníma SGI otvorenie nového poľa pôsobnosti, ktorým je občianske vzdelávanie. Základným cieľom projektu bolo zvýšenie povedomia študentov o pôsobení samospráv na Slovensku a o možnostiach ako sa môžu aktívne zapájať do ich fungovania. V priebehu projektu sa potvrdilo, že úspech v tejto téme je priamo závislý od zmeny podoby vzdelávania minimálne o úroveň vyššie.

Konkrétne na téme občianskeho vzdelávania, ktorej súčasťou by mali byť aktivity a témy realizovaného projektu.

V rámci Slovenska existuje niekoľko podobných projektov, ktoré sa venujú iným témam občianskeho života a vzájomne si teda medzi školami konkurujú. Je to napríklad boj proti korupcii, multikultúrne vzdelávanie, alebo ako v prípade SGI, samosprávy. Školy majú presne definované vzdelávacie plány a menšiu mieru flexibility v dopĺňovaní učiva, nie je preto možné, aby každá dokázala v rámci svojho vzdelávacieho programu realizovať niekoľko projektov, ktoré nemajú určitý inštitucionálny základ. Nakoľko je každá oblasť dôležitá a každá si zaslúži svoje miesto vo vzdelávacom procese, je potrebné začať sa sústrediť na doterajšiu podobu občianskeho vzdelávania v našom školskom systéme a teda do akej miery reflektuje súčasnú občiansku spoločnosť a jej potreby. Z toho dôvodu chce SGI riešiť túto tému konkrétnejšie v rámci nových projektových zámerov, kde by dokázali skombinovať doterajšie skúsenosti z rôznych typov vzdelávacích projektov, ktoré realizovali.

V kontexte vyššie uvedeného, realizovaný projekt bol prvým krokom, ktorý prispel k systematickému vzdelávaniu občanov v oblasti fungovania samospráv. Nadväzuje tak na stratégiu inštitútu, ktorý sa snaží prostredníctvom svojich aktivít rozšíriť povedomie širokej verejnosti o tom, ako naša spoločnosť funguje a ako oni sami sa môžu na jej chode podieľať.

Dlhodobý prínos projektu

Cieľom projektu bolo dosiahnuť stav, kedy sa študenti budú lepšie orientovať vo fungovaní samosprávy, budú sa zúčastňovať na spravovaní komunity/spoločnosti a rozhodovacích procesoch. Práve to aktívne prispieva k zvyšovaniu kvality verejného života, kde je priestor pre občiansku participáciu ako prirodzenú súčasť života obyvateľov. Aktivity, ktoré prebiehali v rámci projektu si našli svojich adresátov medzi študentmi, pedagógmi a samosprávami. Ak prostredníctvom projektu zaujali 10% študentov, ktorí sa rozhodnú rôznymi formami zapájať do života svojho mesta, alebo obce, získali 24 mladých ľudí, ktorí môžu túto myšlienku rozšíriť minimálne medzi ďalšie tri osoby. V tomto smere veria v efekt snehovej gule, ktorý sa potvrdil v Námestove, kde sa do finálnych aktivít zapojili desiatky študentov.

Hlavné poučenia a odporúčania pre podobné projekty

- Úspech aktivít, ktoré sú realizované v školách, do veľkej miere závisí od schopností samotných učiteľov. V praxi sa potvrdilo, že ak je učiteľ pasívny a neprejavuje sám záujem, tak sa to priamo odráža na aktivite študentov. Svoju apatiu vie veľmi ľahko presunúť na študentov a podporiť tak ich nezáujem. Ak chceme niečo na podobe vzdelávania meniť, treba začať od samotných pedagógov, ktorých je rovnako dôležité motivovať. Je preto dôležité v budúcnosti viac pracovať so samotnými učiteľmi.

- Pre úspech takéhoto projektu sa ako kľúčoví ukázali miestni aktivisti, ktorí dokážu osloviť študentov a motivovať ich svojim príbehom.
- Nemenej dôležité je zapojiť do aktivít rôzne typy stredných škôl. V Inštitúte vychádzali pri príprave projektu z predstavy, že pre realizáciu je potrebný vyšší počet vyučovacích hodín od zapojených škôl. Na základe tohto kritéria vyšli ako cieľové školy gymnáziá, kde je najvyššia dotácia hodín občianskej náuky a na ktorých študenti z tohto predmetu maturujú. Účasť Obchodnej akadémie v Leviciach, ktorá sa do projektu zapojila tento predsudok búra, keďže patrila medzi najúspešnejšie školy, ktoré sa zapojili do projektu. Opäť ale treba zdôrazniť, že vo veľkej miere k tomu prispela samotná učiteľka občianskej náuky na tejto škole.
- V prípade, že sa realizuje časť aktivít v regióne s cieľovou skupinou, je vhodné ešte pred samotným podujatím uskutočniť osobné stretnutie a s miestnymi spolupracovníkmi prejsť plánované aktivity. To samozrejme vyžaduje ďalšie výjazdy do regiónu.

English summary

SIG has an extensive experience in project management and research, particularly in area of education, labour market and information policy. SIG is also running two online platforms - www.odkazprestarostu.sk, which enables citizens to submit their complaints to the municipalities and www.demagog.sk.

The Institute has been long noticing that young people do not receive sufficient education about the work of local governments, which is confirmed by the absence of this topic in high-school curricula. Lack of basic information about local governments is one of the reasons of citizens' passivity. The goal of the project was to change the status quo by offering some basic information to young people, thus increasing their activity in public administration or in handling problems in their local communities, villages or towns.

Main lessons and recommendations:

- The success of activities implemented in schools depends greatly on the skills of teachers themselves. It has been proven in practice that if a teacher is passive, it is reflected in his/her students. Passive teachers can easily transfer their apathy on their students, making them disinterested in class activities. If we want to see changes happen in schools, we have to start working with teachers, helping them to feel motivated at work.
- For this kind of a project, the work of local activists has proven to be essential, because they can easily address students and motivate them with their life story.
- It is equally important to involve various types of high schools in project activities. When designing the project, the Institute followed the notion that in order to implement it, schools where civic education is more intensively

taught should be involved. Naturally, Gymnaziums came out as the target schools. However, the Business Academy from Levice became also involved in the project and was one of the most successful out of all the involved schools. It must be mentioned, however, that this was thanks to the Civic Education teacher at this school.

- If case some of the activities are organised outside, in the region, it is advisable to hold a personal meeting beforehand, and review the planned project activities with the local colleagues.